

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Radana Malíka a soudců JUDr. Barbary Pořízkové, Mgr. Daniely Zemanové, Mgr. Davida Hipšra a JUDr. Lenky Kaniové v právní věci žalobkyně: **A. N.,** zastoupená JUDr. Evženií Pichertovou, advokátkou se sídlem Příkopy 530, Kostelec nad Orlicí, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra, odbor azylové a migrační politiky**, se sídlem Nad Štolou 3, Praha 7, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 26. 11. 2008, č. j. OAM-506/VL-07-K03-2008, ve věci mezinárodní ochrany, o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 11. 12. 2009, č. j. 29 Az 49/2008 - 118,

takto:

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 11. 12. 2009, č. j. 29 Az 49/2008 - 118, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) kasační stížností napadla shora označený pravomocný rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové (dále jen „krajský soud“), jímž byla zamítnuta její žaloba proti rozhodnutí Ministerstva vnitra, odboru azylové a migrační politiky (dále jen „správní orgán“), ze dne 26. 11. 2008, č. j. OAM-506/VL-07-K03-2008, kterým jí nebyla udělena mezinárodní ochrana podle § 12, § 13, § 14, § 14a a § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu), ve znění účinném v rozhodné době.

Napadeným rozsudkem krajský soud přezkoumal výše citované rozhodnutí správního orgánu a stěžovatelce podanou žalobu jako nedůvodnou zamítl podle § 78 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“).

Krajský soud po seznámení se s obsahem správního spisu a jednání ve věci konstatoval, že stěžovatelka odvozuje svůj důvod opuštění vlasti a podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany v České republice zejména od tvrzení svého manžela (A. M.), dle kterých byl vystaven pronásledování z důvodů sympatií či členství v prokurdských stranách v Turecku. V tomto směru krajský soud odkázal na svůj rozsudek ze dne 11. 12. 2009, č. j. 29 Az 48/2008 - 152, ve kterém důvody manžela stěžovatelky podrobně zhodnotil a jeho žalobu jako nedůvodnou zamítl.

Nad rámec manželem uváděných důvodů pak stěžovatelka sdělila, že stálými kontrolami policie, která se vyptávala po manželovi a jeho bratrovi, byla obtěžována celá rodina; konkrétně ona byla cca před šesti či sedmi lety zbita na střeše domu, následkem čehož potratila, a nedlouho před odjezdem ze země byla odvezena na policii, kde byla konfrontována s manželem a posléze v další místnosti znásilněna. Po této události byla zneuctěna, nemohla se nikomu svěřit a souhlasila s manželem, že opustí svou zemi. K tomu krajský soud s odkazem na jednotlivé výpovědi stěžovatelky konstatoval, že nemohl jinak, než dospět k obdobnému závěru jako správní orgán, který popsal jednotlivé rozpory, které z vyjádření stěžovatelky vyplynuly. Stěžovatelka popsala odlišně jak počet mužů, kteří se měli zúčastnit znásilnění, tak situaci na policii a svoji pozici v průběhu útoku. Současně krajský soud poznamenal, že porovnáním s výpovědí manžela stěžovatelky zejména v průběhu soudního jednání nakonec vyplynulo, že tento ani na policii nikdy držen nebyl a byl držen v jakémsi blíže neurčeném stavení jakýmisi polovojenskými jednotkami „Žitam“. Příběh stěžovatelky i jejího manžela tak v konečném porovnání nevyznívá věrohodně a pokud krajský soud v případě manžela stěžovatelky označil jím uváděné výpovědi za nevěrohodné, přiklání se po přezkoumání věci k obdobnému závěru i v případě stěžovatelky samé. K věrohodnosti cíle cesty stěžovatelky a její rodiny ze země původu dle krajského soudu jistě nepřispívá ani skutečnost, že po několika měsících zdejšího pobytu vycestovala s převaděči do Německa, odkud byla po několika dalších měsících navrácena.

Krajský soud se tak přiklonil k závěru správního orgánu, který označil stěžovatelčiny výpovědi i její osobu za nevěrohodné, a v podrobnostech se odkázal na str. 4 jeho rozhodnutí. Dle jeho názoru stěžovatelka účelově stupňovala vylíčení obtíží a z popsaných rozporů vyplývá, že v podstatě následovala manžela do cizí země zejména z důvodu, že jeho rodina domluvila a zaplatila jejich odjezd a transport do Německa za příbuznými.

V dané situaci krajský soud konstatoval, že i přes nepříliš utěšenou situaci v zemi původu ohledně řešení kurdské otázky či rychlosti demokratizace země žádný aspekt azylově relevantního pronásledování či důvodných obav z něho ve smyslu § 12 zákona o azylu neshledal; taktéž neshledal ani důvody pro naplnění podmínek doplňkové ochrany. K neudělení humanitárního azylu pak v souvislosti s postižením dětí stěžovatelky mj. poznamenal, že v Turecku byly obě řádně vyšetřeny a že jim lékař sdělil, že jim nemůže pomoci.

V podané kasační stížnosti stěžovatelka napadla celý výrok rozsudku krajského soudu, který dle jejího názoru postupoval nesprávně při hodnocení důkazů. Její manžel byl napadán, uvězněn, zraněn a natolik jako Kurd v Turecku pronásledován a diskriminován, že je bezesporu, že se jedná o pronásledování a diskriminaci ve smyslu § 12 zákona o azylu, resp. Příručky Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky k postupům a kritériím pro určování právního postavení uprchlíka, konkrétně čl. 51 - 55. Současně připomněla, že k této situaci, kterou trpěla celá její rodina před opuštěním Turecka, předložila obžalobu a vazební opatření ze srpna 2000, kdy byl její manžel držen ve vazbě, kde byl mučen po dobu 6 měsíců; krajský soud to však shledal jako nedůvěryhodné. Připomněla také předložení zpráv z lékařských vyšetření, jimiž byla doložena manželova zranění, k čemuž krajský soud rovněž nepřihlédl. V návaznosti na shledané rozpory ve výpovědi pak uvádí, že se ona ani její rodinní příslušníci nevyjadřovali zcela přesně, když byli pod psychickým tlakem celé věci, manžel je po zranění hlavy a jeho schopnosti vyjadřování a paměti jsou omezené. Stěžovatelka po celé soudní řízení nebyla schopna ani za pomoci překladatele vylíčit veškerou situaci svoji i své rodiny tak, jak hrozná v zemi původu byla.

Rozhodnutí krajského soudu považuje stěžovatelka za povrchní, stranící žalovanému správnímu orgánu, ignorující předložené důkazy a de facto ji i celou její rodinu vystavuje nucenému návratu do prostředí pronásledování, diskriminace a neposkytnutí zdravotní a sociální pomoci. V této souvislosti poukázala na to, že krajský soud nepřihlédl ke zprávě Amnesty International z roku 2006, jakož i z následujících let, kde jsou popsány praktiky tureckých státních orgánů vůči Kurdům. Nezohlednil rovněž stav nezletilých dětí stěžovatelky, a to především ve vztahu k jejich právům vyplývajícím z Úmluvy o právech dítěte, zejména z čl. 3, který hovoří o respektování zájmu dítěte. Celá rodina je přitom stižena nevyléčitelnou nemocí dvou dětí stěžovatelky a v tomto ohledu se tedy krajský soud – potažmo žalovaný správní orgán – měl zabývat možností humanitárního azylu.

Závěrem stěžovatelka vyjádřila přesvědčení, že Nejvyšší správní soud by měl kasační stížnost přijmout, protože napadeným rozhodnutím krajského soudu bylo citelně zasaženo do jejího postavení a postavení celé její rodiny, neboť krajský soud nehodnotil předložené důkazy každý zvlášť a všechny ve vzájemných souvislostech. Na základě toho proto žádá, aby Nejvyšší správní soud napadené rozhodnutí krajského soudu zrušil a věc mu vrátil zpět k dalšímu řízení.

Správní orgán ve vyjádření ke kasační stížnosti popřel její oprávněnost, neboť se domnívá, že jak jeho rozhodnutí, tak rozhodnutí krajského soudu bylo vydáno v souladu s právními předpisy. Odkázal přitom na správní spis, zejména na vlastní podání a výpovědi, které stěžovatelka učinila během správního řízení s tím, že pro značné rozpory shledal tyto výpovědi nevěrohodnými, což bylo řádně odůvodněno. Připomněl také, že se řádně zabýval zdravotním stavem mentálně retardovaných dětí stěžovatelky, poskytnutím léčby v zemi původu a možností jejich léčby na území České republiky. Námitky uplatněné v kasační stížnosti shledává správní orgán zcela irelevantními, a proto navrhl její zamítnutí pro nedůvodnost.

Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost je podána včas, jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná, a stěžovatelka je zastoupena advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.). Poté, vzhledem k tomu, že se v dané věci jedná o kasační stížnost ve věci mezinárodní ochrany, se Nejvyšší správní soud ve smyslu ustanovení § 104a s. ř. s. zabýval otázkou, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatelky. Pokud by tomu tak nebylo, musela by být podle citovaného ustanovení odmítnuta jako nepřijatelná.

Pro vlastní vymezení institutu nepřijatelnosti a jeho dopadů do soudního řízení správního Nejvyšší správní soud odkazuje na své usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006 - 39, publikované pod č. 933/2006 Sb. NSS, www.nssoud.cz, v němž vyložil neurčitý právní pojem „přesah vlastních zájmů stěžovatele“. Znaky tohoto pojmu jsou naplněny v případě „*rozpoznatelného dopadu řešené právní otázky nad rámec konkrétního případu*“. Podle citovaného rozhodnutí je tedy kasační stížnost ve věcech mezinárodní ochrany přípustná v následujících typových případech:

1. Kasační stížnost se dotýká *právních otázek, které dosud nebyly vůbec či nebyly plně řešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu*.
2. Kasační stížnost se týká *právních otázek, které jsou dosavadní judikaturou řešeny rozdílně*. Rozdílnost v judikatuře přitom může vyvstat na úrovni krajských soudů i v rámci Nejvyššího správního soudu.
3. Kasační stížnost bude přijatelná pro potřebu učinit *judikatorní odklon*, tj. Nejvyšší správní soud ve výjimečných a odůvodněných případech sezná, že je namístě změnit výklad určité právní otázky, řešené dosud správními soudy jednotně.
4. Další případ přijatelnosti kasační stížnosti bude dán tehdy, pokud by bylo v napadeném rozhodnutí krajského soudu shledáno *zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do hmotněprávního postavení stěžovatele*.

Ve světle takto vymezených kritérií pak Nejvyšší správní soud konstatuje, že předložená kasační stížnost předestírá k rozhodnutí dvě základní otázky, a sice (i) posouzení celkové věrohodnosti příběhu stěžovatelky a (ii) posouzení možnosti

udělení humanitárního azylu, přičemž pozornost si z důvodu uvedeného sub 4) kritérií přijatelnosti, tj. pochybení krajského soudu, jehož náprava může mít význam pro tuto individuální věc z hlediska hmotněprávního postavení stěžovatelky, zasluhuje otázka týkající se celkové věrohodnosti jejího příběhu.

Kasační stížnost proto byla shledána přijatelnou a Nejvyšší správní soud napadený rozsudek krajského soudu v mezích řádně uplatněných kasačních důvodů a v rozsahu kasační stížnosti podle § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. přezkoumal, přičemž dospěl k závěru, že kasační stížnost je částečně důvodná, a to ve vztahu k první z výše předestřených otázek.

Otázka věrohodnosti tvrzení žadatele o mezinárodní ochranu je svým způsobem neuralgickým bodem celého procesu rozhodování o udělení mezinárodní ochrany, neboť zcela zásadním způsobem ovlivňuje další postup ve věci, jakož i její konečný výsledek. Žadatel je totiž povinen poskytovat nezbytnou součinnost a uvádět pravdivé a úplné informace, na jejichž základě pak správní orgán zjišťuje podklady pro vydání rozhodnutí (§ 49a zákona o azylu), a zmíněná povinnost tak implicite umožňuje zamítnutí žádosti, pokud žadatel uvádí skutečnosti zjevně nevěrohodné. Jinými slovy, pokud je zpochybněna celková věrohodnost žadatele, znamená to, že jeho žádosti nemůže být vyhověno, aniž by se jí správní orgán, resp. krajský soud v rámci své přezkumné činnosti nějak blíže věcně zabývaly tak, jako tomu bylo i v souzené věci.

Z tohoto pohledu je tedy dle názoru Nejvyššího správního soudu nezbytné přistupovat k posouzení věrohodnosti žadatele o udělení mezinárodní ochrany velmi uvážlivě, jakkoli nepochybně platí, že je to právě sám žadatel, kdo svojí výpovědí vytváří základní rámec tohoto posouzení. Žadatel je tedy jakýmsi primárním zdrojem informací podstatných pro řízení o udělení mezinárodní ochrany, jejichž obsahová stránka je v první fázi tohoto řízení formalizována v podobě vzoru žádosti o udělení mezinárodní ochrany, který je přílohou č. 1 zákona o azylu; jako informace, které žadatel nutně poskytuje, stanoví vedle jeho totožnosti, věku či státní příslušnosti také to, kdy a z jakého důvodu opustil svou vlast, kdy, kde a jakým způsobem vstoupil na území České republiky, z jakých důvodů žádá o udělení mezinárodní ochrany atd.

Z obsahu žádosti se pak v další fázi řízení vychází, a to zejména v rámci pohovoru prováděného se žadatelem (§ 23 zákona o azylu), který by měl na skutečnosti uvedené v žádosti navazovat, upřesňovat je a rozvíjet. Osobní pohovor, který se žadatelem vede pracovník správního orgánu, tak představuje velmi důležitý moment, neboť doplňuje v žádosti většinou pouze poměrně stručně nastíněnou základní dějovou linii a v celkovém kontextu pak vytváří významný obraz věrohodnosti žadatele. Samotný průběh pohovoru přitom není nijak striktně určen a jeho kvalita a celková vypovídací hodnota je odvislá mj. i od přípravy a postupu

tazatele, jehož otázky by měly směřovat především k příběhu žadatele a jeho důvodům, pro které se rozhodl požádat o udělení mezinárodní ochrany.

Je to tedy žadatel, kterého stíhá břemeno tvrzení, jež je dále ve vzájemné interakci se správním orgánem rozvíjeno a doplněno i břemenem důkazním; to je již rozloženo mezi žadatele a správní orgán, neboť prokazovat jednotlivá fakta je povinen primárně žadatel, nicméně žalovaný je povinen zajistit k dané žádosti o mezinárodní ochranu maximální možné množství důkazů, a to jak těch, které vyvracejí tvrzení žadatele, tak těch, co je podporují. V mnoha případech však musí žalovaný rozhodovat za důkazní nouze, tj. tehdy, když není ani žadatel ani správní orgán schopen doložit či vyvrátit určitou skutečnost či tvrzení žádným přesvědčivým důkazem. V takových případech zůstává jediným důkazním prostředkem výpověď žadatele a klíčovým faktorem se stává posouzení celkové věrohodnosti žadatele a následné posouzení pravděpodobnosti, zda k událostem opravdu došlo podle jeho výpovědi.

Ohledně věrohodnosti tvrzení žadatele o azyl Nejvyšší správní soud odkazuje rovněž na svůj rozsudek ze dne 21. 12. 2005, č. j. 6 Azs 235/2004 - 57, www.nssoud.cz, v němž uvádí, že „*... není povinností žadatele o azyl, aby pronásledování své osoby prokazoval jinými důkazními prostředky než vlastní věrohodnou výpovědí. Je naopak povinností správního orgánu, aby v pochybnostech shromáždil všechny dostupné důkazy, které věrohodnost výpovědí žadatele o azyl vyvracejí či zpochybňují*“. Pokud se tedy žadatel o mezinárodní ochranu po celou dobu řízení ve věci mezinárodní ochrany drží jedné dějové linie, jeho výpovědi lze i přes drobné nesrovnalosti označit za konzistentní a za souladné s dostupnými informacemi o zemi původu, pak je třeba z takové výpovědi vycházet (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 7. 2008, č. j. 2 Azs 49/2008 - 83, www.nssoud.cz).

Nejvyšší správní soud svým dalším rozsudkem ze dne 30. 9. 2008, č. j. 5 Azs 66/2008 - 70, pak stanovil také standard důkazního břemene, a to test přiměřené pravděpodobnosti pro zkoumání odůvodněnosti strachu z pronásledování a test reálného nebezpečí pro zkoumání důvodnosti obav z vážné újmy: „*Ani maximální úsilí žadatele a žalovaného však nemusí být vždy úspěšné a řadu tvrzení žadatele nebude možné nijak doložit ani vyvrátit. Pro taková tvrzení se obecně aplikuje důkazní standard „přiměřené pravděpodobnosti“. Pokud je byť jen přiměřeně pravděpodobné, že tvrzení žadatele je pravdivé či že se určitá skutečnost udála tak, jak uvádí žadatel, žalovaný nesmí toto tvrzení prohlásit za nevěrohodné a vyloučit jej z dalšího posuzování; naopak, musí toto tvrzení vzít v potaz při celkovém posouzení odůvodněnosti žádosti a přiřadit mu patřičnou váhu.*“

Důkazní standard „přiměřené pravděpodobnosti“ se tedy nutně aplikuje i na posouzení věrohodnosti jednotlivých dílčích tvrzení žadatele o azyl, která jsou posléze podkladem celkové úvahy správního orgánu, přičemž platí, že pokud je

žadatel nevěrohodný ve všech relevantních aspektech své žádosti, může správní orgán bez dalšího posoudit žadatele jako nevěrohodného a nemusí detailně posuzovat jeho jednotlivá dílčí tvrzení. Právě za takovou situaci označil správní orgán a posléze i krajský soud tvrzení stěžovatelky v nyní projednávané věci.

Z předloženého spisového materiálu vyplynulo, že stěžovatelka přicestovala na území České republiky letecky dne 14. 3. 2008, a to s celou svojí rodinou – manželem (A. M.) a čtyřmi dětmi (V., S., Se. a R.), přičemž dcera (R.) a syn (Se.) podali samostatnou žádost o udělení mezinárodní ochrany a další dva nezletilí synové (V. a S.) podali žádost společně s otcem; tyto žádosti byly zamítnuty a obdobně jako v případě stěžovatelky byla předmětná správní rozhodnutí podrobena přezkumu ze strany krajského soudu, proti jehož zamítavým rozhodnutím byly také podány kasační stížnosti vedené zdejším soudem pod sp. zn. 9 Azs 16/2010 (A. M. – manžel, A. V. a S. – nezletilí synové), sp. zn. 9 Azs 18/2010 (A. Se. – syn) a sp. zn. 9 Azs 19/2010 (A. R. – dcera). Žádost o udělení mezinárodní ochrany je datována dnem 26. 3. 2008 a obsahuje základní vstupní informace o stěžovatelce, jež jako důvod své žádosti uvedla: „*kvůli mučení, kterému byl manžel vystaven, měli jsme strach, nechci tam zpátky, chci zde zůstat s manželem a dětmi*“ (odpověď pod bodem 23). Své problémy přitom naznačila v odpovědi na otázku, kdy a z jakého důvodu opustila svou vlast, v níž uvedla, že datum neví, dle pasu 13. 3. 2008, a že její švagr žije v horách, kam utekl kvůli režimu, a proto stěžovatelku a její rodinu stále obtěžovali vojáci, kteří chtěli vědět, kde švagr je. Dále stěžovatelka uvedla: „*já jsem byla v jiném stavu, když mě doma vzali na střechu třetího patra, oni se mě ptali na manžela, mučili mě, já jsem přitom potratila. Museli jsme odjet*“ (odpověď pod bodem 20).

V pohovoru provedeném dne 3. 4. 2008 potom v návaznosti na výše uvedené stěžovatelka upřesnila, že v době, kdy její švagr začal bojovat proti režimu, tak jí a její rodině začaly potíže s vojáky. Její manžel pracoval jako řidič, byl ve straně, pomáhal jí, a proto také měli potíže. K dotazům na její osobní potíže pak stěžovatelka uvedla, že ji zadrželi a ve vězení byla v místnosti, kde ji mučili, musela se svléci, pustili na ni studenou vodu, bili ji, tahali za vlasy, uráželi. Bili ji i doma, nadávali a vyhrožovali. Na přímý dotaz, jak jí vyhrožovali, uvedla: „*vyhrožovali mi, že mě znásilní a takové věci. Nadávali nám, že jsme špatní a taky vulgárně*“ (odpověď na otázku č. 19); následně uvedla: „*když mě jednou zbili, potratila jsem a od té doby mám gynekologické potíže*“ (odpověď na otázku č. 21).

Rozhodnutí o této žádosti sice nebylo součástí předloženého spisového materiálu, avšak z jeho obsahu vyplývá, že bylo vydáno dne 29. 4. 2008, pod č. j. OAM 275/VL-07-HA08-2008, s tím výsledkem, že mezinárodní ochrana nebyla udělena. V mezidobí stěžovatelka se svojí rodinou vycestovala do Německa, odkud byla posléze vrácena zpět do České republiky, kde dne 9. 7. 2008 opětovně požádala o udělení mezinárodní ochrany. Ohledně důvodů opuštění své vlasti uvedla, že se do Turecka nechce vrátit kvůli problémům, které tam zažila. Tyto problémy blíže

popsala v odpovědi na otázku, kdy a z jakého důvodu opustila svou vlast, takto: „*13. 3. 2008, odjela jsem kvůli rodině, mému švagrovi, který bojoval proti režimu na straně PKK. Neznámí lidé nás stále obtěžovali, ptali se na manžela a hlavně na bratra, chodili k nám maskovaní, nevím jestli policie nebo vojáci. Moc vás prosím, abyste to neříkali manželovi, ale když manžela odvedli, tak mě tehdy hodně mužů znásilnilo, proto jsem radši chtěla, aby tlumočila nějaká žena, ale moc vás prosím, abyste to neříkali manželovi, nevím co bude dělat, kdyby se to dozvěděl. Mám strach*“ (odpověď na otázku pod bodem 20).

Během pohovoru, který byl se stěžovatelkou proveden dne 3. 9. 2008, tato ohledně zmíněného odchodu do Německa poukázala na násilí ze strany pašerácké sítě, která je potřebovala dostat do Německa, aby jí byly vyplaceny slíbené peníze. Pokud jde o důvody své opakované žádosti, uvedla v podstatě tytéž důvody co v předchozí žádosti, avšak s tím rozdílem, že byla znásilněna; konkrétně konstatovala: „*V Turecku přijeli ke mně domů, neznámí lidé ze strany vlády, neznala jsem je, zmlátili nás, hledali muže, nenašli ho, říkali, že mne budou mlátit dál, až to ze mne dostanou, v té době jsem byla těhotná, o dítě jsem přišla, jak mne bili. Předtím jsem se styděla nějaké věci říci, chtěla jsem hovořit se ženou, stydím se, nemohu to říci před mužem. Došlo ke znásilnění, udělali se mnou ošklivé věci, o tom neví ani manžel, nikdo o tom neví, že se mnou ty ošklivé věci prováděli* (žadatelka pláče). *V té době jsem se nemohla dívat ani na manžela, ani na rodinu, na nikoho ze známých, u nás jsou tyto věci hrozně hanebné a ponižující.*“ K dotazům, kdy a kde se to stalo, uvedla, že asi před rokem na policejní stanici v Diarbakru. K dotazu, kdo ji znásilnil, stěžovatelka uvedla: „*byli to policajti v civilu, na hlavě měli maskování.*“ Na přímý dotaz, kolik policistů ji znásilnilo, pak odpověděla: „*jenom jeden. Došlo k jednomu znásilnění. Prosím, ať se to nedozví manžel.*“ Ohledně okolností svého znásilnění stěžovatelka uvedla, že se to stalo kvůli manželovi, který byl v té době na policejní stanici. Tam ji odvezli, měla zavázané oči a hrozili jí, že když jim neposkytne informace, budou ji mučit. Měla přiznat, že manžel spolupracuje s PKK a dělá pro ně různé věci. Dále popsala, že přes pásku na očích viděla na dané policejní stanici jen manželovy nohy, které měl ve vodě. K samotnému znásilnění uvedla: „*hodili mne tam na něco vyššího, něco jako sedačka, se zavázanýma očima, říkali, chodí k vám teroristé, spolupracujete s teroristy. Přivázali mi oči a nohy dozadu, měla jsem zavázané oči, začala jsem křičet, dali mi pistoli k hlavě, prý když budu křičet, zastřelí mě. Co můžu dělat, já jim říkala jsem žena, můj manžel s nikým nespolupracuje*“ (vše na č. l. 26 správního spisu).

K dotazu, proč ve své žádosti tvrdila, že ji znásilnilo mnoho mužů, když v pohovoru tvrdí, že to byl jen jeden policista, stěžovatelka uvedla: „*To jsem neřekla, tlumočník mi špatně rozuměl nebo nevím, jak se to mohlo stát, byl jenom jeden člověk, který mě znásilnil, trvám na tom, že to byl jeden člověk*.“ K dalším rozporům ohledně svého zadržení na policejní stanici, kdy v první žádosti tvrdila, že se musel svléknout a pustili na ni studenou vodu, uvedla: „*Nic takového jsem neřekla, nic o svlékání, manžel byl ve vodě, o svlékání řeč nebyla. My jsme si moc dobře nerozuměli,*

mluvila jsem s ním tak, jak mluvím teď, viděla jsem přes pásku manželovy nohy ve vodě, je možné, že mi tlumočník nerozuměl“ (vše na č. l. 25 správního spisu).

Správní orgán se stěžovatelkou provedl ještě jeden pohovor dne 27. 10. 2008, v němž na úvod k dotazu, aby vyjmenovala znovu všechny své důvody, které ji vedly k opuštění vlasti a následnému podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany, uvedla: „*Já už jsem vám to řekla, ale řeknu to zase. Můj švagr se přidal k PKK, měl kamaráda a ten byl špatný a řekl to tam. Byla jsem těhotná, přišli policisté, bili mne, přišla jsem o dítě, potratila jsem. Policajti mne znásilnili, můj manžel to vůbec neví, vzali mne a znásilnili, je to pravda...*“ (č. l. 54 správního spisu). K tomu, kdy a kde se její znásilnění událo, stěžovatelka v následující odpovědích řekla: „*Vůbec to nemůžu určit, tady jsem osm měsíců, znásilnili mne, pak jsem tam zůstala tři měsíce a pak jsme odjeli, takže asi rok... měla jsem zavázané oči, nevím, kam mě vzali, jen vím, že mě vzali do města Diarbakru. Já bydlím ve vesnici vedle města a věděla jsem, že manžel je tam, když ho vzali do vězení, tam bijou lidi*“ (vše č. l. 53 správního spisu).

K dalším dotazům směřujícím ke způsobu znásilnění stěžovatelka vypověděla, že na to nechce vzpomínat a mluvit o tom, nicméně na naléhání správního orgánu přesto uvedla, že měla ruce svázané dozadu, bylo to rychlé a musela poslouchat, neboť měla pistoli u hlavy, aby nekřičela. K rozporům ohledně toho, že v žádosti stěžovatelka uvedla, že ji znásilnilo více mužů, zatímco v předchozím pohovoru tvrdila, že to byl jen jeden policista, uvedla: „*To ne, to jsem neříkala, já říkala, že 4 – 5 mne jich vzalo z domu, ale znásilnil mne jenom jeden. Nechtěla jsem o tom vůbec mluvit*.“ K dalšímu dotazu, proč v předešlé výpovědi tvrdila, že měla svázané nohy a nyní o tom nehovoří, uvedla: „*Asi vy jste mi nerozuměli, nevím, ale já měla nohy svázané, vy jste mi nerozuměli. Také tlumočil pán, já se ho styděla. Možná kvůli tomu je to tak. Já nelžu.*“ Dále pak konstatovala: „*měla jsem jednu tam a druhou tam, ale myslela jsem, že to víte, že byly svázané... asi mně k něčemu přivázal, nevím, nevím, co to bylo, ...byla jsem v jiném světě, nevím, jak dlouho to trvalo.*“ (vše na č. l. 52 správního spisu).

Na základě výše uvedeného, po porovnání tvrzení uváděných v původní žádosti a v nové žádosti, správní orgán konstatoval nevěrohodnost a účelovost tvrzení stěžovatelky a mezinárodní ochranu jí neudělil. Z celkové nevěrohodnosti tvrzení stěžovatelky vycházel rovněž krajský soud, a proto žalobu podanou proti rozhodnutí správního orgánu zamítl s tím, že při odchodu ze země původu následovala manžela a líčení svých osobní problémů účelově stupňovala. S těmito závěry žalovaného správního orgánu a krajského soudu se však Nejvyšší správní soud neztotožňuje, jakkoli v obecné rovině souhlasí s tím, že v případě opakovaně podané žádosti je srovnání tvrzení uváděných v původní a v nové žádosti logickým a významným měřítkem věrohodnosti stěžovatele.

Ani správní orgán, ani krajský soud však při porovnání výpovědí nezohlednily jasnou jednotící dějovou linii příběhu stěžovatelky, která v první i v

druhé žádosti uváděla problémy, které měla v souvislosti s činnostmi manžela a jeho přesvědčením ve věci kurdské otázky. Tyto problémy spočívaly v uplatňování násilí vůči stěžovatelce, v důsledku kterého dokonce potratila. Skutečnost, že v rámci uplatňovaného násilí se stěžovatelka stala také obětí znásilnění, se přitom jejímu celkovému příběhu nějak zásadně nevymyká, spíše naopak a pokud jde o to, že danou skutečnost uvedla až ve své druhé žádosti o udělení mezinárodní ochrany, je třeba poznamenat následující.

Znásilnění a ostatní formy sexuálního násilí představují pro jejich oběti závažné dopady mimo jiné v rovině emoční a psychologické. Oběti tohoto typu násilí často trpí posttraumatickou stresovou poruchou a dalšími duševními chorobami, depresemi, úzkostí, strachem, hněvem, pocity hanby, nejistoty, sebenenávistí a sebeobviňováním a myšlenkami na sebevraždu. Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky navíc poukazuje na některé okolnosti, které vyvstávají při předložení skutečností odůvodňujících přiznání postavení uprchlíka u žen, které čelí pronásledování ve formě krutého, nelidského či ponižujícího zacházení v důsledku sexuálního útoku, a jednou z nich je i to, že řada žen se obává sdělit prožitou zkušenost, pokud pohovor vede muž. Osoby podávající žádost související s příslušností k určitému pohlaví (a zejména oběti mučení nebo traumatických zkušeností) potřebují přátelské prostředí, ve kterém si mohou být jisty důvěrností informací poskytnutých v rámci azylového řízení. Někteří žadatelé/žadatelky se kvůli hanbě pociťované za to, co se jim stalo, nebo kvůli prožitému traumatu mohou zdráhat vypovědět plný obsah prožitého nebo hrozícího pronásledování. Mohou pociťovat obavu z osob v úředním postavení nebo se mohou obávat odmítnutí a/nebo odvety své rodiny či komunity (in Pořízek, P. a Skalková, M.: Pronásledování související s příslušností k určitému pohlaví – příručka k posuzování žádostí o azyl, vydalo SOZE v roce 2005).

Tak tomu v zásadě bylo i v případě první žádosti stěžovatelky, která některé z uvedených okolností zmínila jako důvody, proč o svém znásilnění nehovořila již v této žádosti; konkrétně uvedla: *Předtím jsem se styděla nějaké věci říci, chtěla jsem hovořit se ženou, stydím se, nemohu to říci před mužem. Došlo ke znásilnění, udělali se mnou ošklivé věci, o tom neví ani manžel, nikdo o tom neví, že se mnou ty ošklivé věci prováděli*". Toto vysvětlení je z pohledu výše uvedeného možné akceptovat s tím, že jeho autenticitu dokládá i samotný protokol o pohovoru, jehož součástí jsou poznámky ohledně psychického stavu stěžovatelky, z nichž vyplývá, že stěžovatelka v rámci citované odpovědi (a nejen jí) pláče.

Podle názoru Nejvyššího správního soudu tedy tvrzení stěžovatelky, že byla znásilněna, nemůže být ignorováno pro nedostatek věrohodnosti s tím, že ho neuvedla ve své první žádosti o udělení mezinárodní ochrany. V podstatě totéž platí i pro některé nesrovnalosti týkající se velmi emocionálně posazených skutečností ohledně samotného aktu znásilnění, na které se správní orgán i krajský soud soustředily a které nelze brát jako zásadní rozpory svědčící o účelovosti výpovědi a

celkové nevěrohodnosti stěžovatelky, od níž lze očekávat pouze takové informace odpovídající jejím možnostem a schopnostem.

Ze spisového materiálu vyplývá, že stěžovatelka je negramotná a že byla v negativním emocionálním stresu, který správní orgán jitřil zjišťováním podrobných detailů jejího znásilnění namísto toho, aby se soustředil spíše na události před a po útoku, jakož i na další související okolnosti jako např. podrobnější rozbor motivace pachatele či získání objektivních psychologických nebo lékařských důkazů. Současně nelze pominout to, že některé nesrovnalosti mohou mít i jiné vysvětlení jako je časový odstup událostí, o kterých stěžovatelka hovořila, její zapomínání, rozdílné chápání některých výrazů, jakož i kvalita a způsob tlumočení. Ostatně stěžovatelka při vysvětlování některých rozporů opakovaně poukazovala na možné nedorozumění či odchylky během tlumočení, které nelze vyloučit, a to tím spíše, že se jednalo o velmi citlivé a intimní otázky a tlumočníkem byla osoba stejného pohlaví (žena) pouze v případě druhého pohovoru u druhé žádosti.

Nejvyšší správní soud v tomto směru považuje ze podstatné, že stěžovatelka během obou pohovorů na přímý dotaz ohledně počtu policistů, kteří ji měli znásilnit, vždy jednoznačně a konzistentně tvrdila, že to byl jenom jeden. Taktéž stejně uváděla i další související okolnosti jako např. místo a čas znásilnění. Z detailů pak třeba opakovaně shodně uvedla, že policista použil střelné zbraně k jejímu zastrašení, když měla pistoli u hlavy (viz výše).

Pokud jde o krajským soudem provedené srovnání s výpověďmi manžela stěžovatelky a odkaz na rozsudek ze dne 11. 12. 2009, č. j. 29 Az 48/2008 - 152, kterým krajský soud jeho žalobu zamítl, považuje zdejší soud za nutné poznamenat, že na základě kasační stížnosti manžela stěžovatelky byl citovaný rozsudek zrušen a vrácen krajskému soudu zpět k dalšímu řízení s tím, že správní orgán i krajský soud pochybily, pokud konstatovaly celkovou nevěrohodnost manžela stěžovatelky; viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 6. 2010, č. j. 9 Azs 16/2010 - 229.

Na tento svůj zrušující rozsudek pak zdejší soud odkazuje také ohledně závěru krajského soudu, že výpověď stěžovatelky není věrohodná, neboť její manžel na policii nikdy držen nebyl a byl držen v jakémsi blíže neurčeném stavení jakýmisi polovojenskými jednotkami „Žitam“. Tento závěr nemůže obstát za situace, kdy manžel stěžovatelky poměrně konzistentně tvrdil, že byl opakovaně zadržován a vězněn ze strany vojáků, policie či jednotek JITEM, přičemž jisté odchylky v tomto směru je nutné tolerovat a nevidět v nich nějaké zásadní rozpory, a to tím spíše, že vůbec není jasná vazba mezi oficiálními státními orgány (policií a vojáky) a jednotkami JITEM.

Jako neopodstatněné je třeba odmítnout taktéž krajským soudem naznačené pochyby o autenticitě a věrohodnosti příběhu stěžovatelky s poukazem na to, že se

mezi první a druhou žádostí zdržovala se svojí rodinou v Německu u příbuzných. Jedná se totiž o zcela spekulativní úvahu, která navíc naráží na shora uvedené výpovědi stěžovatelky, které jsou v základních směrech stejné jak v první, tak v druhé žádosti. Naznačené smyšlení příběhu, resp. nějakou zásadní účelovou gradaci příběhu stěžovatelky proto dovodit nelze.

Nejvyšší správní soud je toho názoru, že stěžovatelka od samého počátku poměrně konzistentně tvrdí jednotlivé skutečnosti, které ji společně s její rodinou vedly k odchodu ze země původu a k podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany (viz výše) a tyto nebyly zpochybněny takovým způsobem, aby bylo možné konstatovat jejich celkovou nevěrohodnost a vyhnout se tak en bloc věcnému posouzení případu stěžovatelky. Ostatně jak již bylo Nejvyšším správním soudem shora konstatováno, k posouzení věrohodnosti žadatele je nezbytné přistupovat velmi uvážlivě s tím, že pokud se žadatel po celou dobu řízení drží jedné dějové linie, jeho výpovědi lze i přes jisté nesrovnalosti označit za konzistentní a za souladné s dostupnými informacemi o zemi původu, pak je třeba z takové výpovědi vycházet. Musí však mít onu nezbytnou míru určitosti a věrohodnosti, která zabezpečuje, že správní orgán nebude nucen rozhodovat na základě tvrzení zhola nejasných či zjevně nevěrohodných.

Pro to, kdy je tvrzení žadatele nutno považovat za věrohodné, je důležitá aplikace ustanovení čl. 4 odst. 5 směrnice Rady 2004/83/ES, o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany („kvalifikační směrnice“), které sice není do zákona o azylu transponováno, ale které zdejší soud již využil ve svém rozsudku ze dne 30. 9. 2008, č. j. 5 Azs 66/2008 - 70, publikovaném pod č. 1749/2009 Sb. NSS; v něm konstatoval, že pokud nelze určité tvrzení žadatele o mezinárodní ochranu doložit, ale ani vyvrátit listinnými či jinými důkazy a žadatel splní podmínky uvedené v citovaném ustanovení kvalifikační směrnice, s níž musí být zákon o azylu vykládán konformně, je správní orgán povinen z takového tvrzení vycházet. Těmito podmínkami je, že: (i) žadatel vynaložil skutečné úsilí, aby svou žádost odůvodnil; (ii) žadatel předložil všechny náležitosti, které měl k dispozici, a podal uspokojivé vysvětlení ohledně jiných chybějících náležitostí; (iii) prohlášení žadatele byla shledána souvislými a hodnověrnými a nejsou v rozporu s dostupnými zvláštními i obecnými informacemi o případu žadatele; (iv) žadatel požádal o mezinárodní ochranu v nejkratším možném čase, ledaže může prokázat dobrý důvod, proč tak neučinil; (v) byla zjištěna celková hodnověrnost žadatele.

V návaznosti na výše uvedené a v souladu se svojí judikaturou tedy Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že správní orgán i krajský soud pochybily, pokud vycházely z celkové nevěrohodnosti stěžovatelky a jejích tvrzení.

Pokud jde o stěžovatelkou namítané pochybení v tom smyslu, že se žalovaný správní orgán a krajský soud měly zabývat možností humanitárního azylu, podotýká Nejvyšší správní soud, že oba tyto orgány se touto možností zabývaly a jejich rozhodnutí se nijak nevymykají racionální, akceptovatelné míře volného uvážení dané ustanovením § 14 zákona o azylu, která je omezena pouze zákazem libovůle, vyplývajícím pro orgány veřejné moci z ústavně zakotvených náležitostí demokratického právního státu (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 3. 2004, č. j. 2 Azs 8/2004 - 55). Na jedné straně je sice nepochybná tíživá situace stěžovatelky a jejího manžela, jež spolu mají čtyři děti, z toho dvě mentálně postižené. Na druhé straně je však zřejmé, že se jedná o mentální postižení obou dětí, které je vrozené a de facto neléčitelné (nevratné), i když jim odborná péče v zemi původu nebyla odpírána. Záleží proto především na rodičích, aby se dětem věnovali a poskytovali jim náležitou péči, jakkoli se jistě jedná o úkol dlouhodobý a nelehký. Ostatně rodinné vztahy jsou funkční s rozvinutou pozitivní citovou vazbou mezi dotčenými dětmi a jejich rodiči, jak vyplývá ze stanoviska psychologa ze dne 7. 4. 2008, na které upozornil správní orgán, jenž se snažil zohlednit celkovou situaci rodiny a zájmy obou postižených dětí v rámci posuzování jejich žádostí. Snaha stěžovatelky o udělení humanitárního azylu je tak z lidského hlediska nanejvýš pochopitelná, ale nedokládá žádné pochybení ve smyslu výše uvedených limitů úvahy správního orgánu.

Nejvyšší správní soud tedy uzavírá, že kasační stížnost byla shledána přijatelnou a s ohledem na výše vyložené pochybení také částečně důvodnou, a proto napadený rozsudek krajského soudu podle ustanovení § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V tomto řízení je krajský soud vázán právním názorem Nejvyššího správního soudu, který byl vysloven v odůvodnění tohoto rozhodnutí.

O náhradě nákladů řízení o této kasační stížnosti rozhodne krajský soud v novém rozhodnutí (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 30. června 2010

JUDr. Radan Malík.
předseda senátu